

ÇOCUKLAR İÇİN SPORDA HAYAL ETME ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI: BİR GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Muhammed
Emin KAFKAS

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Hall, Munroe-Chandler, Fishburne ve Hall (2009) tarafından geliştirilen çocuklar için sporda hayal etme Ölçeği'nin Türkçeye uyarlamak ve ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizlerini yapmaktır. Araştırmanın çalışma grubu, Malatya ili merkez ilçeye bağlı ilköğretim okullarının 1. ve 2. basamağında eğitim gören ve düzenli olarak bir sportif branş ile uğraşan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden çoğunluğu 12-16 yaş arasında olan 208'i (38.2) kız ve 337'si (61.8) erkek öğrenciden oluşmaktadır. Öncelikle ölçeğin dilsel eşdeğerliği incelenmiş ve dilsel eşdeğerliğe sahip olduğu görüldükten sonra geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları .66 ile .87, test-tekrar test güvenirlik katsayıları ise .60 ile .86 arasında bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının .60 ile .85 arasında sıralandığı bulunmuştur. Bu sonuçlara göre ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Hayal Etme, Çocuk, Bilişsel

THE SPORT IMAGERY QUESTIONNAIRE : A STUDY OF VALIDITY AND RELIABILITY

ABSTRACT

The aim of this research is to adapt The Sport Imagery Questionnaire (Hall, Munroe-Chandler, Fishburne ve Hall, 2009) into Turkish and to examine its psychometric properties. The research was conducted on 208 female (38.2%) and 337 male (61.8%) volunteering students aged mostly between 12-16 studying at 1st and 2nd stage of primary schools affiliated to central district of Malatya province, Turkey. First the linguistic equivalence of the scale was tested, which is then followed by validity and reliability studies. Internal consistency coefficients varied between .66-.87 and test-retest reliability coefficients varied between .60-.86. Corrected item-total correlations ranged from .60 to .85. Based on these results the Sport Imagery Questionnaire can be used as a valid and reliable instrument.

Keywords: Sport, Imagery, Children, Cognitive

GİRİŞ

Hayal etme durumu antrenörler tarafından bütün seviyedeki atletler için performansı etkileyen ve destekleyen mental bir antrenman aracı olarak kabul edilmektedir (Munroe-Chandler and Hall, 2007). Sportif yeteneklerde hayal etme daha çok yaratıcılık isteyen bir tekniğin canlandırılmasında veya onun tekrar yapılmasında kullanılan irade ile ilgili bir durumdur (White and Hardy, 1998). Hayal etme durumu yetişkinler üzerinde birçok araştırmacı tarafından çalışılmış (Callow, Hardy and Hall, 2001; Cumming and Hall 2002; Greg and Hall 2006) ve bu araştırmalar hayal etme durumunun sportif performans üzerinde olumlu etki yapabileceğini bildirmiştir (Mills, Munroue and Hall 2000; Hall, Chandler and Hall, 2009).

Son zamanlarda yapılan hayal etme çalışmalarının orijini Paivio'dan (1985) gelmektedir. Paivio hayal etme durumunu bilişsel ve motivasyonel olmak üzere iki boyutta ve bunları da özel ya da genel olmak üzere iki farklı durumda incelemiştir. Paivio hayal etme durumunun Genel Bilişsel (GB) fonksiyonu, hayal etme stratejileri, oyun planları ve rutin davranışlar (örneğin, voleybolda blok), Özel Bilişsel (ÖB) fonksiyonunu, özel sportif yeteneklerini (örneğin, futbolda penaltı atışı) hayal etme olarak tanımlamaktadır. Genel Motivasyonel (GM) fonksiyon, fizyolojik uyarılma düzeyi ve duyguları (kalabalık önünde sakin kalabilmeyi) içerir, Özel Motivasyonel (ÖM) fonksiyon, bireysel amaçları (bir yarışmada madalya kazanmak) hayal etme durumunu kapsamaktadır. Fakat son zamanlarda Hall ve ark. (1998) GM fonksiyonu ikiye ayırdılar bunlar; GM canlandırma fonksiyon (GM-C), hayal etme, stres ve canlandırmayı da kapsamakta ve GM üstünlük fonksiyon (GM-Ü), hayal etme, mental olarak güçlü olmayı, kontrol sahibi olmayı ve kendine olan öz güven

duygusunu da içermektedir (Hall, Chandler and Hall, 2009).

Sporda hayal etme ölçeği, geniş bir şekilde yetişkin sporcuların bilişsel ve motivasyonel hayal etme durumlarını açıklamayı çalışmıştır. Araştırmacılar çoğunlukla hayal etme durumunu sportif etkinlik içerisinde uygulayan sporcuların daha yüksek beceri seviyesine sahip olduğunu bulmuşlardır. Gregg ve Hall (2006) golf sporcusu üzerinde yaptıkları çalışmada hayal etmeyi kullanarak daha iyi bir performans sergilediğini bulmuşlardır. Cumming ve Hall (2002) bölgesel ve ulusal liglerde mücadele eden sporcular üzerinde yaptıkları çalışmada sezon sonunda ulusal ligde oynayan sporcuların bölgesel ligde oynayan sporculara göre daha fazla hayal etmeyi kullandıklarını tespit etmiştir. Munroe ve diğ. (1998) bir yarışma sezonu içerisinde yapılan uygulamalarda hayal etme durumunun kullanılıp kullanılmadığını belirlemek için üniversite takımı üzerinde yaptıkları çalışmada, sezonun başı yapılan çalışmalara göre sezonun daha sonraki bölümlerinde daha fazlaca hayal etme durumunu kullandıkları bulunmuştur. Aynı zamanda araştırmacılar farklı üniversite takımları üzerinde yaptıkları çalışmada sporcuların daha çok bilişsel ve motivasyonel hayal etme durumunu kullandıklarını fakat sporcuların bilişsel hayal etme durumundan çok motivasyonel hayal etme durumunu kullandıkları saptanmıştır. Çocuklar üzerinde yapılan çalışmaların yetersizliğinden ve ölçme arcının olmamasından dolayı ilk olarak Munroe ve diğ. (2007) tarafından ilk olarak çocuklar üzerinde nitel bir çalışma yapmışlar daha sonra yaptıkları çalışmaya ek olarak yetişkinler için yapılan çalışmaları da kullanarak ölçek maddelerin hazırlanmasını sağlamışlardır.

Bu ölçek çocukların sportif etkinliklerde hayal etme durumunu farklı

alt ölçeklerde açıklamaya çalışmaktadır. Bundan dolayı bu çalışma, Hall ve diğ. (2009) tarafından geliştirilen çocuklar için sporda hayal etme ölçeğini Türkçeye ve Türk kültürüne uyarlamayı amaçlamaktadır.

MATERYAL METOT

Çalışma Grubu

Bu çalışmada, ÇİSHEÖ ile elde edilen verilerin nicel analizi ile var olan durum saptandığı için bu araştırma betimsel araştırma yöntemlerinden, Karasar'a (1994) göre genel tarama modelidir.

Araştırmanın çalışma grubu, Malatya ili merkez ilçeye bağlı ilköğretim okullarının 1. ve 2. kademe eğitim gören ve düzenli olarak bir sportif branş ile uğraşan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden çoğunluğu 12-16 yaş arasında olan 208'i (38.2) kız ve 337'si (61.8) erkek öğrenciden oluşmaktadır. Aynı zamanda ölçeğin dilsel eş değerliği için 35 İngilizce bölümünde okuyan haftada en az bir gün düzenli sportif etkinliğe katılan üniversite öğrencisi ve test-tekrar test çalışması için de 50 ilköğretim öğrencisi çalışmaya alınmıştır.

Literatür incelendiğinde, ölçeklerin geçerlik çalışmalarında faktör analizi gibi çok değişkenli analizlerin yapılabilmesi için erişilmesi gereken örneklem büyüklüğü konusunda farklı ölçütler ve görüşler bulunmaktadır. Preacher ve MacCallum (2002) minimum örneklem büyüklüğünün 100 ile 250 arasında olması gerektiğini belirtmiştir. Bazı görüşler ise madde sayısına bağlı olarak oran vermektedir. Tavşancıl (2002) göre örneklem büyüklüğü, değişken, yani madde sayısının en az beş katı, hatta 10 katı olmalıdır. Katılımcı/madde oranı Hatcher (1994)'a göre 5:1, Nunually (1978)'a göre 10:1 olmalıdır (Akt., Osborne ve Costello, 2004). Preacher ve MacCallum (2002) ise literatürde bu oranın 3 kat ile 10 kat arasında

değiştiğini belirtmiştir. Diğer yandan Osborne ve Costello'ya (2004) göre ise 1000 kişilik örneklem ile ya da 20:1 katılımcı/madde oranı ile çalışılsa dahi, gerçekçi olmayan bir biçimde iyi faktör analizine rastlanabilir. Bu çalışmada örneklem büyüklüğü, değişken, yani madde sayısının yaklaşık 30 katıdır. ÇİSHEÖ'nin madde sayısı 21 iken, örneklem 545 öğrenciden oluşmuştur.

Katılımcılara veri toplama aracı araştırmacı tarafından verilmiş ve 15 dk içerisinde doldurmaları istenmiştir. Katılımcılardan sorulara ilişkin herhangi bir problem durumunda araştırmacı tarafından yeterli ve anlaşılır bilgi aktarılmıştır.

Uyarlama Süreci

Çocuklar İçin Sporda Hayal Etme Ölçeği (ÇİSHEÖ)'nin uyarlama çalışması için öncelikle ölçeği geliştiren Hall, Munror-Chandler, Fishburne ve Hall (2009) e-mail yoluyla iletişim sağlanmıştır. Yazarlardan ölçeğin uyarlanabileceğine ilişkin gerekli izin yazıları mail yoluyla elde edilmiştir. Kültürlerarası farklılıklardan dolayı ölçek uyarlama süreci titizlikle yürütülmesi gereken bir dizi aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalardan öncelikli olan ölçeğin Türkçeye çevrilme sürecidir. Ölçek İngilizce bölümünde görev yapan 3 öğretim elemanı tarafından Türkçeye çevrilmiş ve ölçek daha sonra Türkçe bölümünde görev yapan 3 öğretim elemanı tarafından ölçeğin her iki formu arasındaki tutarlılık incelenmiştir. Yine aynı öğretim elemanları tarafından elde ettikleri Türkçe formlar üzerinde tartışarak anlam ve gramer açısından gerekli düzeltmeleri yapılmıştır.

Bu çalışmada ÇİSHEÖ'nin geçerlik çalışması olarak yapı geçerliği incelenmiştir. ÇİSHEÖ'nin yapı geçerliği için açıklayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. AFA çok sayıda değişkenden (maddeden) bu değişkenlerin birlikte açıklayabildikleri az

sayıda tanımlanabilen anlamlı yapılara ulaşmayı hedeflemektedir (Büyüköztürk, 2004a).

Bu çalışmada AFA uygulanmasının nedeni ÇİSHEÖ'nin orijinal formunun Türk öğrenciler üzerindeki yapısını açığa çıkarmak, (Büyüköztürk ve diğ. 2004b). ÇİSHEÖ'nin güvenilirliği iç tutarlık ve test-tekrar test yöntemleriyle, madde analizi ile düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu değerleri incelenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan ÇİSHEÖ Hall ve diğ. (2009) tarafından geliştirilmiş toplam 21 madde ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek alt boyutları; a) Özel bilişsel boyut (ÖBB, $\alpha = .77$); 4 maddeden oluşan ve öğrencilerin yaptıkları sportif branşın temel tekniklerini sergilemeden önce sergilenecek olan o tekniğin hayal edilmesi durumu ölçmektedir. b) Genel bilişsel boyut (GBB, $\alpha = .62$); 4 maddeden oluşan ve öğrencilerin yaptıkları sportif etkinliklerin genel anlamda planlamasını ölçmektedir. c) Özel motivasyon boyutu (ÖMB $\alpha = .70$); 4 maddeden oluşan ve öğrencilerin yaptığı sportif etkinliklerde kendini genel anlamda motive etme durumunu ölçmektedir. d) Genel motivasyon-canlandırma boyutu (GMCB, $\alpha = .77$) 4 madde ve öğrencilerin uğraştığı sportif etkinlikte bir yeteneği yapmadan önce yapacağı yetenekleri önceden hayal etmesi durumunu ölçmektedir. e) Genel motivasyon-üstünlük boyutu (GMÜB, α

= .70) 5 madde ve öğrencilerin yaptığı sportif etkinliği sergilemeden önce yapacağı etkinliği en iyi şekilde hayal etme durumunu ölçmektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmada geçerlik çalışmaları kapsamında AFA, madde analizi ve ayırt edici geçerlik çalışmaları, güvenilirlik çalışmaları kapsamında iç tutarlık ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır.

BULGULAR

Dilsel Eşdeğerlik

Bir ölçme aracını yanıtlayanlar ile ölçeğin dili farklı olduğunda, ölçeğe geri çeviri tekniği ile dil uyarlaması uygulanması gerekmektedir. (Mertens, 1998). Dil uyarlamasında birebir çeviriden kaçınmalı, uygulanacak ülkenin dili, bölgesel ve kültürel özellikleri ve yanıtlayacakların eğitim düzeyi dikkate alınmalıdır (Fer ve Cırık, 2006). Alpas ve Akçakın (2003) da, ölçek çevirisinde özgün anlama bağlı kalınması, ancak uygulanacak grubun özelliklerine de uygun anlamın kullanılmasının önemine dikkat çekmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanabilmesi için öncelikle dilsel eşdeğerlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Çünkü; bir kültürde geliştirilmiş bir testin başka bir kültürde güvenilirliğini ve geçerliğini test etmeye yönelik çalışmaların ilk aşamasını, özgün formun çevirisinin yapılması ve dil eşdeğerliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar oluşturmaktadır.

Tablo 1: ÇİSHEÖ'nin Dilsel Eşdeğerlik Bulguları

Faktör	Uygulama	X	Ss	r
Boyut 1	Orijinal Form	28.93	7.46	.95
	Türkçe Form	29.03	6.97	
Boyut 2	Orijinal Form	8.77	3.33	.83
	Türkçe Form	9.45	3.54	
Boyut 3	Orijinal Form	15.25	4.09	.91
	Türkçe Form	15.58	3.94	
Toplam	Orijinal Form	52.96	12.98	.97
	Türkçe Form	53.03	12.97	

AFA, ÇİSHEÖ'nin yapı geçerliğini belirlemek için yapılan AFA'da öncelikle olarak tüm maddeler arasında korelasyon matrisi incelenerek önemli oranda anlamlı korelasyon değerlerinin olup olmadığına bakılmış ve faktör analizinin yapılabirliğine uygunluk gösterir nitelikte anlamlı ilişkilerin olduğu saptanmıştır. Daha sonra örneklem uygunluğu belirlemek için (sampling adequacy) ve Barlett Sphericity testleri yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğunu tespit etmek için KMO .60'dan yüksek ve Barlett testinin anlamlı olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2004a). Faktör analizi, çok sayıdaki değişkenden anlamlı yapıya ulaşmak, ölçek maddelerinin ölçtüğü ve faktör adı verilen yapı ya da yapıları ortaya çıkarmak için kullanılır. Böylece, maddelerin taşıdığı faktör yükleri doğrultusunda, birbirleriyle ilişki gösteren maddeler faktörleri oluşturur (Balci, 2001; Bryman ve Cramer, 1997; Büyüköztürk, 2002; Hovardaoğlu ve Sezgin, 1998; Tezbaşaran, 1997; Turgut ve Baykul, 1992). Ölçeğin yapı geçerliğini saptamak için faktör analizi uygulanmıştır. Büyüköztürk'e (2002) göre, faktör analizinde aynı yapıyı ölçmeyen maddelerin ayıklanmasına ve faktör sayısına karar verirken şu ölçütler dikkate alınır: Özdeğeri 1 ve daha yüksek maddeler önemli faktörler olarak alınır. Açıklanan varyans oranının yüksek olması, ilgili yapıyı iyi ölçtüğünün göstergesidir. Faktörün tanımladığı maddeyi ölçmesi için o faktörle olan ilişkisini gösteren faktör yük değerinin .45 ve daha yüksek olması tercih edilir. Ancak az sayıdaki madde için yük değeri .30'a kadar düşürülebilir. Ayrıca yüksek iki faktör yükü arasındaki fark ise en az .10 olmalıdır. Çünkü çok faktörlü bir yapıda birden fazla yüksek yük değeri veren madde binişik maddedir ve ölçekten çıkarılmalıdır. Bu araştırmada

bir maddenin bir faktörde yer alması için yukarıda belirtilen ilkeler temel alınmıştır.

Bu çalışmada KMO örneklem uygunluk katsayısı .89, Barlett Sphericity testi χ^2 değeri ise 3942,725 ($p < .001$) saptanmıştır. Faktör analizine ölçeğin özgün formundaki 21 madde ile başlanmıştır. Ölçeğin toplam varyansın yüzde 57'sini açıklayan ve 21 madde ve 5 alt boyuttan oluştuğu görülmüştür. Bunun yanı sıra 2 maddenin birden fazla faktör altında yer aldığı ya da faktör yük değerinin .30'un altında olduğu durumlarda bu maddelerin faktör analizinden çıkartılması gerekmektedir. Madde toplam korelasyonları incelendiğinde .30'un altında değer alan madde bulunmamıştır. Buna karşın maddeler, madde bırakma tekniğine göre incelendiğinde 6 maddenin (8., 13., 14., 15. ve 16. maddeler) birden fazla alt boyutun altında görüldüğü için ölçekten çıkarılması gerekmektedir. Bir maddenin ölçekten çıkarılması için madde silinerek alfa katsayısındaki ve ölçek ortalamasındaki değişime bakılabilir (Buluş, 2001; Dağ, 2002; Özgüven, 1994; Tekin, 1996; Turgut, 1997). Belirtilen referanslar doğrultusunda, birden fazla faktör altında yer alan, faktör yük değeri ya da madde bırakmalı korelasyon değeri .30'un altında olan 6 madde ölçekten çıkarılarak kalan 15 madde ile yukarıda belirtilen işlemler tekrar edilmiştir. Belirtilen işlemler sonucunda envanterin toplam varyansın % 51.9'unu açıkladığı görülmüştür. Ayrıca, envanterin özdeğeri 1'den büyük 3 faktörde toplandığı saptanmıştır. Bunun yüzde 36.2'sinin birinci, yüzde 8.1'inin ikinci, yüzde 7.5'inin üçüncü alt boyutta olduğu görülmüştür. Ölçeğin faktör yükleri ve açıkladıkları varyans oranlarına ilişkin bulgular Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: ÇİSHEÖ Faktör Yükleri ve Açıklanan Varyans Bulguları

Madde	Özel Bilişsel-Motivasyonel	Genel Bilişsel	Genel-Motivasyon Üstünlük
10	.729		
12	.682		
9	.682		
11	.675		
3	.621		
4	.605		
2	.550		
1	.387		
6		.783	
5		.735	
7		.659	
18			.726
19			.723
20			.704
21			.657
%51.92	%36.24	%8.12	%7.54

AFA sonucundan sonra elde edilen alt boyutlardan birincisi özel bilişsel-motivasyonel alt boyut bu boyut orijinal ölçekte özel bilişsel (1, 2, 3, 4) ve özel motivasyonel (9, 10,11, 12) olmak üzere iki ayrı boyutta faktör yapısına sahiptir. Bu çalışmada ise bu iki boyutun faktör analizi sonucunda birleştiği görülmüştür. Özel bilişsel-motivasyonel (1, 2, 3, 4, 9, 10, 11, 12) 8 maddeden oluşan bu alt boyut toplam varyansın %36.24'ünü açıklamakta ve faktör yükleri .38 ile .72 arasında değişmektedir. özel bilişsel-motivasyonel alt boyutuna örnek olarak "Genellikle bir becerinin neye benzediğini kafamda canlandırabilirim" maddesi gösterilebilir. İkinci alt boyut genel bilişsel alt boyut 3 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin orijinalinde bu boyut 4 madde iken (5, 6, 7, 8,) 8. maddenin faktör yükü .30'un altında olduğu için atılmıştır. Faktör yükleri .78 ile .65 arasında sıralanan bu alt boyut toplam varyansın %8.12'sini

açıklamaktadır. "Kafamda yeni oyun planları tasarlarım" maddesi bu alt boyuta örnek olarak gösterilebilir. Üçüncü alt boyut genel-motivasyon üstünlük alt boyutudur. Faktör yükleri .72 ile .65 arasında sıralanan ve toplam varyansın %7.54'ini açıklayan bu alt boyut (18, 19, 20, 21) 4 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin orijinalinde bu boyut (17, 18, 19, 20, 21) 5 madde iken 17. maddenin faktör yükü .30'un altında olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Genel motivasyon-üstünlük alt boyutuna örnek "Zor bir durumda dikkatimi toplamış olarak kendimi hayal ederim" gösterilebilir.

ÇİSHEÖ'nin orijinal formunda alt boyutlar arasında ilişki bulunduğu için bu çalışmada da alt boyutlar arasındaki ilişkiler incelenmiş ve orijinal ölçeğe yakın korelasyon katsayıları elde edilmiştir. Alt boyutlar arasındaki korelasyon değerlerine ilişkin bulgular Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: ÇİSHEÖ'nin Faktörler Arası Korelasyon Katsayıları

Faktör	1	2	3
Özel Bilişsel-Motivasyonel	.920***		
Genel Bilişsel	.711**	.485**	
Genel-Motivasyon Üstünlük	.791**	.591**	.430**

p<0.01**, p<0.001***

Güvenirlilik

ÇİSHEÖ'nin iç tutarlık katsayıları Özel Bilişsel-Motivasyonel alt ölçeği için .82, Genel Bilişsel için .66, Genel-Motivasyon Üstünlük için .75 ve ölçeğin geneli için .87 olarak bulunmuştur. Test-tekrar güvenirlik çalışması için ÇİSHEÖ'nin Türkçe formu Malatya İl

Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilköğretim ve liselerde bir sportif branşla düzenli olarak uğraşan öğrencilerden çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 545 kişi arasından 50 kişiye ölçek 2 hafta arayla iki kez uygulanmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayıları Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4: ÇİSHEÖ'nin Test-tekrar test Güvenirlik Katsayıları

Faktör	Uygulama	X	Ss	r
Özel Bilişsel-Motivasyonel	1. Uygulama	31.07	5.14	.60
	2. Uygulama	31.82	6.86	
Genel Bilişsel	1. Uygulama	10.15	2.49	.68
	2. Uygulama	10.00	3.28	
Genel-Motivasyon Üstünlük	1. Uygulama	15.61	3.04	.86
	2. Uygulama	16.29	3.06	
Toplam	1. Uygulama	56.84	7.62	.85
	2. Uygulama	58.11	10.85	

Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayıları Özel Bilişsel-Motivasyonel alt ölçeği için .60, Genel Bilişsel için .68,

Genel-Motivasyon Üstünlük için .86 ve ölçeğin geneli için .85 olarak bulunmuştur.

TARTIŞMA

Bu araştırma ÇİSHEÖ'nin Türkçeye uyarlanması ve ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizlerinin incelenmesini amaçlamaktadır. Ölçeklerin uyarlama süreci çalışmalarında oldukça önemli bir basamak olan dilsel bütünlük çalışma süreci için ÇİSHEÖ'nin İngilizce ve Türkçe form puanları arasındaki korelasyon hesaplanmış ve iki form puanları arasında yüksek düzeyde tutarlılık olduğu saptanmıştır. Elde edilen bu sonuç ölçeğin Türkçeye çevrilme sürecinin başarılı biçimde tamamlandığını göstermesi açısından manidardır. AFA sonucunda toplam varyansın % 52'sini açıklayan 3 alt boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Alt boyutlar altında yer alan maddelerin tümü orijinal formdaki faktörlere uygun bir dağılım sergilememiştir. Bundan dolayı, birden fazla alt boyut altında yer alan, faktör yük değeri ya da madde bırakmalı korelasyon değeri .30'ün altında olan 6 madde ölçekten çıkarılarak kalan 15 maddeyi içeren bir

ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayılarının yüksek bulunması iç tutarlılığının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin puan değişmezliği test-tekrar test yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmalarda kullanılabilecek ölçme araçları için öngörülen güvenirlik düzeyinin .70 olduğu (Tezbaşaran, 1996) dikkate alınır, ölçeğin tüm alt boyutlarına ilişkin güvenirlik düzeyinin yeterli olduğu söylenebilir. Ancak test-tekrar test güvenirlik katsayılarının bu ölçüte göre biraz düşük olduğu görülmektedir. Madde-toplam korelasyonunun yorumlanmasında .30 ve daha yüksek olan maddelerin, bireyleri ölçülen özellik bakımından iyi derecede ayırt ettiği (Büyüköztürk, 2004a) göz önüne alındığında, madde-toplam korelasyonlarının yeterli olduğu görülmektedir. Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarından elde edilen bulgular ÇİSHEÖ'nin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

İngilizce ve Türkçe form puanları arasındaki yüksek korelasyon katsayıları, çeviri maddelerin orijinalleriyle uyumlu ve ölçeğin Türkçe formunun özgün ölçekle eş değer olduğunu göstermektedir. Ölçeğin yapı geçerliğini sınamak amacıyla yapılan AFA sonucunda açıklanan toplam varyans oranı % 52 olarak bulunmuştur. Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında açıklanan varyans oranı için %30 ve üzeri ölçüt olarak alındığı düşünüldüğünde, ölçeğin yapı geçerliğinin sağlandığı görülmektedir. İç tutarlılık değerleri ölçekte yer alan maddelerin birbirleri ile tutarlı, dolayısıyla iç tutarlılık anlamındaki güvenilirliğin yüksek olduğunu göstermektedir. Test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının yüksek olduğu görülmekle birlikte, ÇİSHEÖ'nin tanı ya da sınıflama amacıyla değil yalnızca araştırmalarda kullanılacak bir ölçme aracı olduğu göz önüne alındığında, bu katsayıların yeterli olduğu söylenebilir. ÇİSHEÖ'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen tüm bulgulara göre, bu ölçeğin bireylerin Çocukların Sporda Hayal Etme düzeylerini değerlendirmek amacıyla geçerli ve güvenilir biçimde kullanılacağı söylenebilir.

Sonuç olarak, bu çalışmayla, ÇİSHEÖ'nin Türkçe formunun çocuk-

ların sportif etkinlikler boyunca hayal etme durumlarını belirlemede kullanılacak güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğu ve bu alandaki eksikliği gidereceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra bu çalışmanın sınırlılıkları 545 kişilik bir çalışma grubu ile ve Malatya ilinde, Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilköğretim okulları üzerinde yürütülmüş olması söylenebilir. Çünkü literatürde faktör analizi yapabilmek için gerekli olan katılımcı sayısı konusunda çeşitli görüşlere rastlanmaktadır. Örneğin, Comfrey ve Lee'nin (1992, Akt., Osborne ve Costello, 2004) *1000 ve daha fazla kişilik bir örneklem grubu ideal olandır, görüşü dikkate alındığında, bu çalışmada ulaşılan katılımcı sayısının yeterli olamayacağı düşünülebilir. Bu açıdan ÇİSHEÖ'nin genellenebilirlik özelliğinin de düşük olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, daha fazla kişiden oluşan ve Türkiye'nin genelini temsil eden ilköğretimde düzenli olarak bir sportif etkinliğe devam eden öğrenciler üzerinde çalışılması sonucunda daha farklı bulgulara ulaşılabilir. Diğer taraftan, ÇİSHEÖ'nin Türkçe formun geçerliliği ve güvenilirliğine ilişkin kanıtlar sunulması bakımından, yapılan araştırmayla ulaşılan bulguların farklı örneklem grupları ile ilgili yapılacak yeni araştırmalarla desteklenmesi gerektiği önem taşımaktadır.*

KAYNAKLAR

1. Balcı A. (2001). Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler. Ankara: Pegem Yayıncılık.
2. Bryman A. & Cramer D. (1997). Quantitative data Analysis with SPSS for windows: A guide for social scientists. New York: Routledge .
3. Büyüköztürk Ş, Akgün Ö, Kahveci Ö, & Demirel F. (2004b). Güdülenme ve Öğrenme Stratejileri Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4(2), 207-239.
4. Büyüköztürk Ş. (2002). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Ankara: Pegem A Yayıncılık
5. Büyüköztürk Ş. (2004a). Veri analizi el kitabı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
6. Callow N, Hardy L. & Hall C. (2001). The effect of a motivational general-mastery imagery intervention on the sport confidence of high-level badminton players. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 72, 389-400.
7. Cumming J. & Hall C. (2002). Athletes' use of imagery in the off-season. *The Sport Psychologist*, 16, 160-172
8. Gregg M. & Hall C. (2006). The relationship of skill level and age to the use of imagery by golfers. *Journal of Applied Sport Psychology*, 18, 363-375.
9. Hall C, Mack D, Paivio A. & Hausenblas H. (1998). Imagery use by athletes: Development of the Sport Imagery Questionnaire. *International Journal of Sport Psychology*, 29, 73-89.
10. Hall RC, Munroe-Chandler KJ, Fishburne JG and Hall DN. (2009). The Sport Imagery Questionnaire for Children (SIQ-C). *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 13: 93-107
11. Hovardaoğlu S. ve Sezgin N. (1998). Eğitimde ve psikolojide ölçme standartları. Ankara: Türk Psikologlar Derneği ve ÖSYM yayını.
12. Hu LT. & Bnetler PM. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structural analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
13. Karasar N. (1994). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: 3A Araştırma Danışmanlık Limited.
14. Mills KD, Munroe KJ. & Hall CR. (2000). The relationship between imagery and self-efficacy in competitive athletes. *Imagination, Cognition, and Personality*, 20(1), 33-39.
15. Munroe K, Hall C, Simms S. & Weinberg R. (1998). The influence of type of sport and time of season on athletes' use of imagery. *The Sport Psychologist*, 12, 440-449.
16. Munroe-Chandler KJ. & Hall CR. (2007). Psychological interventions in sport. In P. Crocker (Ed.), *Introduction to sport psychology: A Canadian perspective* (pp. 184-213). Toronto, ON: Pearson.
17. Osborne JW. & Costello AB. (2004). Sample size and subject to item ratio in principal components analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 9(11).
18. Özgüven İE. (1994). Psikolojik testler. Ankara: Yeni Doğu Matbaası
19. Paivio, A. (1985). Cognitive and motivational functions of imagery in human performance. *Canadian Journal of Applied Sport Sciences*, 10, 22-28.
20. Preacher KJ. & MacCallum RC. (2002). Exploratory factor analysis in behavior genetics research: Factor recovery with small sample size. *Behavior Genetics*, 32 (2), 153-161.
21. Tavşancıl E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
22. Tekin H. (1996). Eğitimde ölçme ve değerlendirme. Ankara: Yargı yayınları, no: 17.
23. Tezbaşaran AA. (1996). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
24. Turgut MF. (1997). Eğitimde ölçme ve değerlendirme metodları. Ankara: Gül Yayınevi.
25. Turgut MF. ve Baykul Y. (1992). Ölçekleme teknikleri. Ankara: ÖSYM yayınları, no: 1992-1.
26. White A. & Hardy L. (1998). An in-depth analysis of the uses of imagery by high-level slalom canoeists and artistic gymnasts. *The Sport Psychologist*, 12, 387-403.